

Rapport

ONVREDE RUTTE-III NEEMT VERDER TOE

Opmars Forum voor Democratie zet door
25 januari 2019

Onvrede Rutte-III gegroeid

Opmars Forum voor Democratie zet door, VVD levert in

Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, zou de VVD nog steeds de grootste partij van Nederland zijn, met 25 zetels. In vergelijking met november zou de VVD echter twee zetels inleveren. De opmars van Forum voor Democratie zet door: van 12 zetels in november naar 16 zetels nu (+4). De PVV en het CDA zijn stabiel gebleven in de afgelopen twee maanden, maar verliezen wel licht ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017.

Coalitiepartner D66 verliest het meest

Van de vier regeringspartijen verliest D66 (11) naar verhouding het meeste terrein, een verlies van 8 zetels in vergelijking met de verkiezingen in maart 2017.

Behalve de VVD levert ook het CDA in (15, -4). Coalitiegenoot de ChristenUnie is de enige partij die voor regeringsdeelname wordt beloofd (7, +2). Samen zouden de coalitiepartijen nu 58 zetels halen, een (virtueel) verlies van 18 zetels.

Ter linkerzijde valt op dat de SP iets terugzakt tot 13 zetels (-2 t.o.v. november 2018). De PvdA handhaaft zich op 11 zetels. De groei van GroenLinks is gestabiliseerd op 18 zetels.

Onvrede over Rutte-III gegroeid

De onvrede over het kabinet-Rutte III is in de afgelopen twee maanden gegroeid. Het aandeel kiezers dat ontevreden is, is gegroeid van 56 procent in november vorig jaar naar 59 procent nu. Aan de andere kant zien we dat het aandeel tevreden kiezers met drie procentpunt is afgenomen tot 37 procent.

Al met al kunnen we concluderen dat de onvrede over Rutte III verder is gegroeid.

Sentiment onder kiezers: "kabinet raakt contact met samenleving kwijt"

De btw-verhoging (van 6% naar 9%) is onder ontevreden kiezers een heet hangijzer. De btw-verhoging gaat ten koste van de koopkracht. Ook zouden de lasten (bijvoorbeeld van het klimaatbeleid of de verhoging van de AOW-leeftijd) te veel bij de gewone burger worden gelegd, in plaats van bij het bedrijfsleven of de 'vervuiler'. Beloften worden in de ogen van kiezers niet nagekomen; het kabinet raakt – volgens veel kiezers – het contact met de samenleving kwijt. Veel onvrede komt ook voort uit een algeheel wantrouwen, waarbij niet alleen het kabinet het moet ontgelden, maar politici in het algemeen.

Zoals een kiezer het omschrijft:

"Alle maatregelen die dit kabinet neemt gaan ten koste van de portemonnee van de gewone Nederlander. Van btw-verhoging op gezond eten tot de gaskachel de deur uit en alles er tussen in. Je leeft niet meer, maar overleeft."

Meer informatie

- Peter Kanne, p.kanne@ioresearch.nl, 06-31943707
- Laurens Klein Kranenburg, l.kleinkranenburg@ioresearch.nl, 053-200 52 22

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 3.734 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van vrijdag 18 tot en met dinsdagochtend 22 januari 2019. Het grootste deel van de deelnemers (95 procent) is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=3.559). Daarnaast zijn 175 deelnemers (5 procent) via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

1. Opmars Forum voor Democratie zet door, VVD levert iets in

Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, zou de VVD nog steeds de grootste partij van Nederland zijn, met 25 zetels. In vergelijking met november zou de VVD twee zetels inleveren, vergeleken met een jaar geleden zijn dat er vier en ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen acht.

De opmars van Forum voor Democratie zet door in deze peiling: van 12 zetels in november naar 16 zetels nu (+4). De PVV en het CDA bleven stabiel in de afgelopen twee maanden, maar zouden licht verliezen ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017.

Coalitiepartij D66 verliest naar verhouding het meest

Van de vier regeringspartijen verliest D66 het meeste terrein: nu 11 zetels, een verlies van 8 zetels in vergelijking met de verkiezingen in maart 2017. Behalve de VVD levert ook het CDA in (15, -4). Coalitiegenoot de ChristenUnie is de enige partij die voor haar rol in de regering wordt beloofd (7, +2). Samen zouden de coalitiepartijen nu 58 zetels halen, een (virtueel) verlies van 18 zetels (tabel 1).

Ter linkerkant valt op dat de SP iets terugzakt tot 13 zetels (-2 t.o.v. november 2018). De PvdA handhaaft zich op 11 zetels. De groei van GroenLinks is gestabiliseerd op 18 zetels.

Tabel 1 Zetelpeiling

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”
Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=2.688). Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.

	PEILING															
	TK 2017		Percentage						Zetels						+/ -	+/ -
	%	Zetels	6-2	12-3	29-6	11-9	27-11	25-1	6-2	12-3	29-6	11-9	27-11	25-1	t.o.v. TK17	t.o.v. 27-11
		2018						2019								
VVD	21,3	33	18,9	17,7	17,5	17,1	17,1	16,3	29	27	27	26	27	25	-8	-2
PVV	13,1	20	10,6	10,5	10,3	9,7	11,8	11,8	16	16	16	15	18	18	-2	0
CDA	12,4	19	9,4	10,5	10,8	9,6	9,5	9,6	14	16	16	15	15	15	-4	0
D66	12,2	19	11,3	10,2	9,1	8,9	8,2	7,2	18	16	14	13	12	11	-8	-1
GL	9,1	14	10,7	10,7	12,7	12,7	12,5	12,0	16	16	19	19	19	18	+4	-1
SP	9,1	14	7,9	8,4	7,6	8,9	9,6	8,6	12	13	11	14	15	13	-1	-2
PvdA	5,7	9	6,7	7,6	7,0	7,4	6,4	7,5	10	12	11	11	10	11	+2	+1
CU	3,4	5	4,3	5,0	4,7	4,9	4,3	4,8	6	7	7	7	6	7	+2	+1
PvdD	3,2	5	4,1	3,6	4,4	4,4	3,8	4,2	6	5	6	6	5	6	+1	+1
50 Plus	3,1	4	3,2	4,2	4,0	3,4	3,0	3,1	5	6	6	5	4	4	0	0
SGP	2,1	3	2,4	2,3	2,3	2,7	2,7	2,7	3	3	3	4	4	4	+1	0
DENK	2,1	3	1,6	2,0	2,3	2,2	2,4	1,4	2	3	3	3	3	2	-1	-1
FvD	1,8	2	8,6	6,8	7,1	8,0	8,0	10,4	13	10	11	12	12	16	+14	+4
Anders ¹	1,5	0	0,5	0,5	0,1	0,4	0,5	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	100	150	100	100	100	100	100	100	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, februari 2018 – januari 2019

¹ Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

2. Tevredenheid over kabinet-Rutte III

2.1 Onvrede over Rutte-III gegroeid

De onvrede over het kabinet-Rutte III is in de afgelopen twee maanden verder toegenomen. Het aandeel kiezers dat ontevreden is, is gegroeid van 56 procent in november vorig jaar naar 59 procent nu. Aan de andere kant zien we dat het aandeel tevreden kiezers met drie procentpunt is afgenomen tot 37 procent (figuur 1).

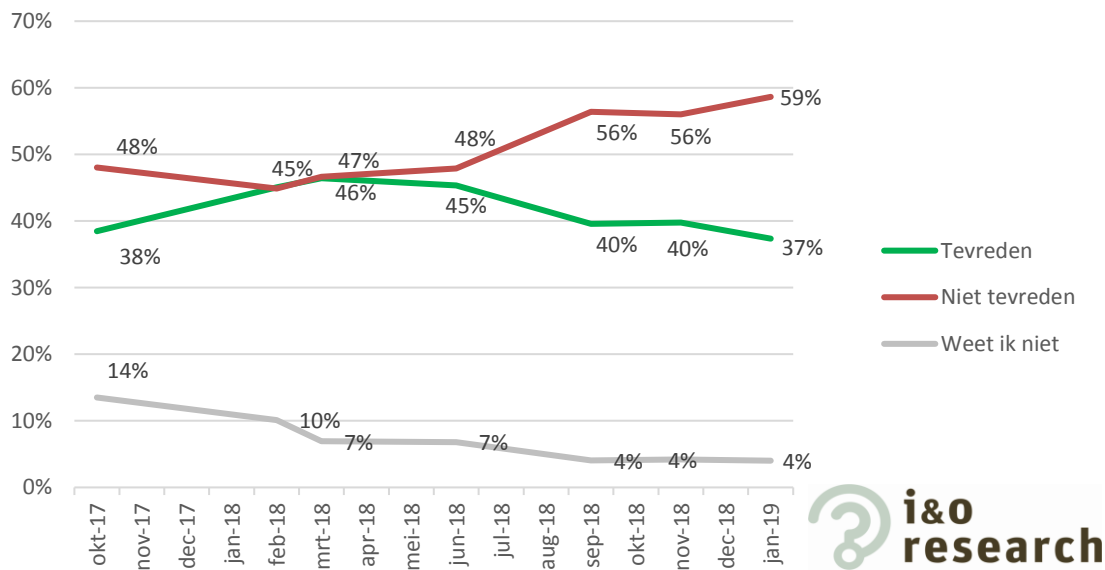
Huidige stemvoorkeur

Het meest ontevreden zijn kiezers van Forum voor Democratie (93% ontevreden), PVV (90%) en SP (86%). Dit was ook bij vorige metingen het geval. Ook aanhangers van 50 Plus (80%), GroenLinks (77%), Partij voor de Dieren (75%) en PvdA (72%) zijn in ruime meerderheid ontevreden over dit kabinet.

Van de huidige (virtuele) kiezers van de coalitiepartijen zijn de VVD-stemmers het meest tevreden (86%), gevolgd door kiezers van D66 (73%), CDA (70%) en ChristenUnie (64%). Dit beeld is min of meer stabiel gebleven in de afgelopen maanden. Daarnaast is een meerderheid van de SGP-kiezers (53%) tevreden over Rutte III.

Figuur 1

'Hoe tevreden of ontevreden bent u in het algemeen met het huidige kabinet-Rutte III, van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie?' (n=3.732)

Bron: I&O Research, oktober 2017 – januari 2019

2.2 Redenen voor ontevredenheid

Waarom zijn kiezers ontevreden over het kabinet-Rutte? Zij konden hun ontevredenheid in eigen woorden toelichten.

De btw-verhoging (van 6% naar 9%) is een heet hangijzer. Dit gaat ten koste van de koopkracht. Ook is het verwijt aan het kabinet dat de lasten (bijvoorbeeld van het klimaatbeleid of de verhoging van de AOW-leeftijd) te veel bij de gewone burger worden gelegd, in plaats van bij het bedrijfsleven of de 'vervuiler'. Beloften worden niet nagekomen; het kabinet zou – volgens veel kiezers – het contact met de samenleving zijn kwijtgeraakt. Veel onvrede komt voort uit een algemeen wantrouwen, waarbij niet alleen het kabinet het moet ontgelden, maar politici in het algemeen.

Enkele citaten:

"Alle maatregelen die dit kabinet neemt gaan ten koste van de portemonnee van de gewone Nederlander. Van btw-verhoging op gezond eten tot de gaskachel de deur uit en alles er tussen in. Je leeft niet meer, maar overleeft."

"Te veel geld naar het bedrijfsleven en te weinig naar de AOW en zieken."

"Politiek heeft mijn vertrouwen volledig verloren."

"Belastingen gaan omhoog. Kosten levensonderhoud idem dito. Het zijn geen politieke lui daar, maar plundersaars."

"Belastingverhoging, klimaatwet, asielbeleid, inconsequente invulling kinderpardon enz."

"Er wordt totaal niet geluisterd, en ze laten ons hier in Groningen in de stront zakken."

"Met name ontevreden vanwege de voorgenomen maatregelen uit het Preventieplan en het Klimaatakkoord."

"Loze beloftes en alles werk averechts. De rijken worden rijker, de armen worden armer. Geld wat naar buitenland gaat. Er heerst in Nederland zoveel armoede. Ik spreek uit ervaring over mezelf."

"Ze liegen alles bij elkaar, komen beloftes niet na. Kleden de burger helemaal uit."

"Doet veel te weinig voor milieu, en spekt de grote bedrijven. Geen eerlijke verdeling."

"Alles voor de rijken en multinationals. Te weinig voor milieu en Jan Modaal."

"Te rechts, te liberaal, te christelijk."

"Verschil arm en rijk; voordelen voor grote ondernemers (multinationals); onbarmhartig vluchtelingenbeleid; liegen over klimaatmaatregelen."

"Het sociale beleid is zeer zwak, loonkloof wordt steeds groter. Er is nog steeds geen oplossing voor het groeiende lerarentekort dat al jaren bekend is. Het taalgebruik van Rutte is een premier onwaardig."

"Bewoners onder andere financieel de klos, terwijl het grootkapitaal in de watten wordt gelegd."

3. Onderzoeksverantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 3.734 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van vrijdag 18 tot en met dinsdagochtend 22 januari 2019.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers (95 procent) is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=3.559). Daarnaast zijn 175 deelnemers (5 procent) via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 2 procent (of: 1 à 2 zetels). Bij de score voor de VVD (16,3 procent) is er bijvoorbeeld sprake van een marge van plus of min 1,4 procent. Met 95 procent betrouwbaarheid kunnen we stellen dat de VVD scoort tussen de 14,9 en 17,7 procent. In zetels vertaald betekent dat – in het geval van de VVD – een verschuiving van twee of meer zetels significant is. Bij de kleinere partijen is de onzekerheidsmarge kleiner.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2017).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

